

Sygn. akt XXV C 2755/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 maja 2023 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie XXV Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Krystyna Stawecka

Protokolant: sekretarz sądowy Monika Wrona

po rozpoznaniu w dniu 25 kwietnia 2023 roku w Warszawie,

na rozprawie zdalnej

sprawy z powództwa **R. W. i Z. W.**

przeciwko (...) **S. A. w W.**

o zapłatę;

1. Zasądza od pozwanego (...) S. A. w W. na rzecz powodów R. W. i Z. W. - łącznie kwotę **452.422,57** (czterysta pięćdziesiąt dwa tysiące czterysta dwadzieścia dwa i 57/100) **złotych** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 25 kwietnia 2023 do dnia zapłaty.

2. W pozostałej części powództwo w zakresie roszczenia odsetkowego - oddała.

3. Zasądza od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwotę **14.017** (czternaście tysięcy siedemnaście) złotych z tytułu zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt: XXV C 2755/20

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 24 maja 2023 r.

Powodowie R. W. i Z. W. pozwem z dnia 14 sierpnia 2020 r. (data nadania, k.117), skierowanym przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W., wnieśli o zasądzenie od pozwanego łącznie na rzecz powodów kwoty 452.422,57 złotych polskich wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Dodatkowo powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (pozew, k.3-63v.).

Pozwany (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości. Dodatkowo pozwany wniósł o zasądzenie od powodów zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przesypanych oraz opłat skarbowych od udzielonych pełnomocnictw (odpowiedź na pozew – k. 174-213).

Na rozprawie w dniu 25 kwietnia 2023 r. powodowie zostali poinformowani przez Sąd o skutkach stwierdzenia nieważności umowy i złożyli stosowne oświadczenie o braku zgody na sanowanie

klauzul abuzyjnych w umowie kredytowej i zrozumieniu skutków nieważności umowy (protokół rozprawy, godz. 01:02:01, k.521).

W dalszym toku postępowania i przed zamknięciem rozprawy strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska (dalsze pisma procesowe: replika na odpowiedź na pozew, k.394-412, pismo z 09.09.2021 r., k.470-471v., stanowiska stron na rozprawie z 25.04.2023 r., k.01:22,56; 01:24:22, k.523).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W 2008 r. R. W. i Z. W. potrzebowali środków finansowych na refinansowanie wcześniej zaciągniętego kredytu mieszkaniowego z (...). W celu uzyskania kredytu spotkali się z doradcą kredytowym (...) S.A. – M. S., która po przeanalizowaniu ich sytuacji ekonomicznej zaoferowała kredyt indeksowany kursem franka szwajcarskiego. Doradca kredytowy informował powodów, że frank szwajcarski jest stabilną walutą, nie wyjaśniał jednak, w jaki sposób bank ustala kursy waluty CHF na potrzeby przeliczeń walutowych w umowie kredytu. Powodowie zdecydowali się na kredyt indeksowany w (...) S.A. i w dniu 11 kwietnia 2008 r. złożyli wniosek o udzielenie kredytu w kwocie 393.610,92 zł, w walucie CHF, na okres 240 miesięcy (d: wniosek o udzielenie kredytu z 11.04.2008 r. – k.214-218).

Przy składaniu wniosku o kredyt powodowie złożyli na formularzu banku oświadczenie, że przedstawiono im ofertę kredytu hipotecznego/konsolidacyjnego/pożyczki hipotecznej w złotych oraz indeksowanego do waluty obcej, oraz, że po zapoznaniu się z tą ofertą zdecydowali, że dokonują wyboru oferty kredytu/pożyczki indeksowanego do waluty obcej, mając pełną świadomość, iż w okresie obowiązywania umowy kredytu/pożyczki może nastąpić niekorzystna dla nich zmiana kursu waluty indeksacji kredytu/pożyczki, co spowoduje podwyższenie kwoty kredytu/pożyczki a także odsetek/kwoty raty kapitałowo-odsetkowej przypadających do spłaty, a wyrażonych w złotych. Powodowie potwierdził zapoznanie się z symulacją kosztów obsługi kredytu/pożyczki w przypadku niekorzystnej zmiany kursu waluty oraz oświadczyli, iż po zapoznaniu się z występującym ryzykiem kursowym wnioskuje o udzielenie kredytu/pożyczki indeksowanego/ej do waluty obcej. W niniejszym dokumencie powodowie oświadczyli także, że są świadomi, iż oprocentowanie kredytu/pożyczki jest zmienne i w okresie obowiązywania umowy/pożyczki może ulec podwyższeniu w związku ze wzrostem stopy referencyjnej WIBOR lub LIBOR, co spowoduje podwyższenie kwoty spłacanej przez nich raty. Jednocześnie powodowie potwierdzili otrzymanie informacji (w postaci symulacji wysokości rat) o kosztach obsługi kredytu/pożyczki w przypadku niekorzystnej dla nich zmiany stopy procentowej. Powodowie oświadczyli, iż po zapoznaniu się z występującym ryzykiem wynikającym ze zmiennej stopy referencyjnej wnioskuje o udzielenie kredytu/pożyczki oprocentowanego/ej według zmiennej stopy procentowej (oświadczenie o ponoszeniu ryzyka zmiennej stopy procentowej oraz ryzyka kursowego – k.219, symulacja kosztów obsługi kredytu hipotecznego/konsolidacyjnego lub pożyczki hipotecznej w przypadku niekorzystnej zmiany stopy procentowej lub kursu waluty indeksacji kredytu/pożyczki – k.220).

W dniu 31 maja 2008 r. (...)S.A. z siedzibą we W. (poprzednik prawny (...) S.A.) oraz R. W. i Z. W., jako kredytobiorcy, zawarli umowę kredytu hipotecznego nr (...). Na mocy tej umowy bank udzielił kredytobiorcom kredytu w kwocie 395.951,51 zł. Kwota kredytu wyrażona w walucie obcej według kursu kupna waluty określonego w Tabeli obowiązującej w Banku na dzień sporządzenia umowy wynosi 197.975,76 CHF, przy czym kwota ta ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia Kredytu lub pierwszej Transzy może być różna od podanej kwoty (§ 1 ust. 3.1 i ust. 4 umowy).

W umowie postanowiono, że waluta indeksacji kredytu to CHF (§ 1 ust. 3.5 umowy) oraz że okres kredytowania wynosi 240 miesięcy (§ 1 ust. 3.7 umowy). Kredyt będzie spłacany w równych ratach miesięcznych obejmujących kapitał i odsetki (raty annuitetowe) (§ 1 ust. 3.8 umowy) do września 2028 r. (§ 1 ust. 3.20 umowy) a dzień spłaty będzie przypadał na 5 dzień każdego miesiąca (§ 1 ust. 21 umowy).

W umowie wskazano, że celem kredytu jest refinansowanie kredytu zaciągniętego w innym banku lub instytucji finansowej na cele mieszkaniowej (§ 2 umowy).

Jako zabezpieczenie docelowe przewidziano w umowie: 1) hipotekę kaucyjną do kwoty 330.607,84 CHF na rzecz banku ustanowioną na nieruchomości: ul. (...), W. oraz 2) ubezpieczenie nieruchomości (§ 3 umowy).

Jako zabezpieczenie dodatkowe i przejściowe przewidziano w umowie: 1) ubezpieczenie kredytu w Towarzystwie Ubezpieczeń (...); 2) ubezpieczenie brakującego wkładu własnego w Towarzystwie Ubezpieczeń (...); 3) ubezpieczenie na życie w Towarzystwie Ubezpieczeń (...) (§ 4 ust. 1 i 2 umowy).

Kredyt jest oprocentowany wg zmiennej stopy procentowej, składającej się ze stałej w okresie kredytowania marży banku w wysokości 1,00% (§ 1 ust. 3.13 umowy) oraz aktualnej w danym kwartale stopy bazowej, ogłaszanej w Tabeli obowiązującej w Banku. Oprocentowanie Kredytu w stosunku rocznym w dniu zawarcia umowy wynosi 3,84%. Zmiana wysokości oprocentowania może następować w przypadku zmiany stopy bazowej określonej dla danej waluty lub zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju (lub krajów zrzeszonych w UE), którego waluta jest podstawą indeksacji. O każdej zmianie oprocentowania Bank zawiadamia kredytobiorcę i poręczycieli na piśmie. Informacja na temat obowiązującego oprocentowania podawana będzie również do wiadomości w placówkach Banku, na stronach internetowych Banku oraz pod numerem infolinii telefonicznej. Zmiana wysokości oprocentowania dokonana zgodnie z niniejszym postanowieniem nie stanowi zmiany Umowy. Kredytobiorca ponosi ryzyko związane ze zmianą wysokości stopy bazowej mającej bezpośredni wpływ na wysokość miesięcznych rat spłaty. W umowie postanowiono, że kredytobiorca zaciągający kredyt indeksowany do waluty obcej ponosi dodatkowo ryzyko kursowe tj. ryzyko wynikające z wahań ceny danej waluty w okresie spłaty kredytu, co może mieć również wpływ na wysokość innych opłat, np. z tytułu ubezpieczenia (§ 6 ust. 2 umowy).

W umowie postanowiono, że kwoty rat spłaty kredytu indeksowanego do waluty obcej określone są w walucie obcej a spłacane w PLN, przeliczone po kursie sprzedaży danej waluty zgodnie z Tabelą obowiązującą w dniu poprzedzającym dzień spłaty raty określonym w umowie (§ 7 ust. 6 umowy). Kredytobiorca zleca i upoważnia Bank do pobierania środków pieniężnych na spłatę rat oraz innych należności z tytułu umowy z wskazanego w umowie rachunku. Upoważnienie jest nieodwołalne i wygasa wyłącznie po całkowitym rozliczeniu kredytu (§ 7 ust. 8 umowy).

Kredytobiorcy oświadczyli w umowie, że zostali poinformowani o ponoszeniu ryzyka zmiany kursów walutowych (ryzyko walutowe) oraz ryzyka zmiany stopy procentowej; że zmiana kursu walutowego oraz zmiana stopy procentowej będzie miała wpływ na wysokość zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokość rat spłaty oraz że poniosą to ryzyko (§ 10 ust. 3 umowy).

Zgodnie z umową, w zakresie nie uregulowanym umową zastosowanie ma Regulamin, stanowiący integralną część umowy, Warunki oferty specjalnej, Tabela, przepisy prawa polskiego, w tym w szczególności przepisy ustawy Prawo bankowe: Kodeksu cywilnego; ustawy o ochronie danych osobowych oraz innych ustaw (§ 14 ust. 6 w zw. z § 14 ust. 4 umowy) (d: umowa kredytu hipotecznego nr (...) z 31.05.2008 r. – k.65-75).

W § 2 pkt 14 „Regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych przez (...) S.A.” zdefiniowano „Tabelę” jako „Tabela oprocentowania, Tabela kursów walut, Tabela opłat i prowizji Banku dla Kredytów i Pożyczek hipotecznych oraz Tabela ubezpieczeń i opłat refinansujących kredytu hipotecznego w (...) S.A., obowiązujące w Banku, dostępne w placówkach, na stronie internetowej oraz pod numerem infolinii telefonicznej, stanowiące integralną część umowy. Kursy walut obowiązujące w Tabeli, są ustalane na podstawie notowań obowiązujących na rynku międzynarodowym, przy czym iloraz różnicy kursu sprzedaży i kursu kupna stanowi spread”.

Zgodnie z § 4 ust. 1 Regulaminu Bank udziela kredytów hipotecznych w złotych polskich (PLN). Kredyt może być indeksowany kursem waluty obcej zgodnie z Tabelą. Kredyt hipoteczny uruchamiany jest w PLN. Wnioskodawca we wniosku kredytowym określa kwotę kredytu w PLN z zaznaczeniem wnioskowanej waluty (§ 4 ust. 2 Regulaminu).

W § 6 ust. 1 zd. 2 Regulaminu postanowiono, że wysokość zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu indeksowanego do waluty obcej wyrażona jest w walucie obcej, po przeliczeniu uruchomionych środków po kursie kupna danej waluty zgodnie z Tabelą obowiązującą w dniu ich uruchomienia

W myśl § 11 ust. 5 Regulaminu kwoty rat kredytu indeksowanego do waluty obcej określone są w harmonogramie spłaty w walucie obcej a spłacane w PLN, przeliczone po kursie sprzedaży danej waluty zgodnie z Tabelą obowiązującą w dniu poprzedzającym spłatę raty określonym w umowie (d: Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych przez (...) S.A. – k.249-252v.).

Przedmiotowa umowa kredytu hipotecznego została zawarta przez strony według wzorca umownego stosowanego przez bank. Postanowienia umowy dotyczące mechanizmu indeksacji nie były przedmiotem negocjacji pomiędzy stronami. Powodowie posiadają wykształcenie wyższe i w dacie zawarcia umowy nie prowadzili działalności gospodarczej – oboje byli na emeryturze (d: wniosek o udzielenie kredytu z 11.04.2008 r. – k.214-218).

(...) S.A. dokonał jednorazowej wypłaty środków z tytułu przedmiotowego kredytu w dniu 20 czerwca 2008 r. w wysokości 395.951,51 złotych polskich, tj. po kursie 1 CHF = 2,0001 PLN, co stanowiło równowartość kwoty 197.965,86 franków szwajcarskich (d: zaświadczenie o kredycie hipotecznym z 15.10.2019 r. – k.80, wniosek o wypłatę kredytu hipotecznego – k.245).

W dniu 26 września 2011 r. strony zawarły Aneks nr 1 do umowy kredytu hipotecznego, na podstawie którego zmieniły termin spłaty raty kredytu, ustalając go na 20 dzień każdego miesiąca (d: Aneks nr 1 z 26.09.2011 r. – k.242).

W dniu 17 kwietnia 2012 r. strony zawarły Aneks nr 2 do umowy kredytu hipotecznego, na podstawie którego Bank wyraził zgodę na prolongatę spłaty kredytu na okres 3 miesięcy (tj. od 20 kwietnia 2012 r. do 20 czerwca 2012 r.) poprzez zawieszenie spłaty 3 rat kapitałowych (d: Aneks nr 2 z 17.04.2012 r. – k.243).

W dniu 3 marca 2015 r. strony zawarły Aneks nr 3 do umowy kredytu hipotecznego, na podstawie którego Bank ponownie wyraził zgodę na prolongatę spłaty kredytu na okres 3 miesięcy (tj. od 20 marca 2015 r. do 20 maja 2015 r.) poprzez zawieszenie spłaty 3 rat kapitałowych (d: Aneks nr 3 z 03.03.2015 r. – k.244).

Spłaty rat kredytowych wynikających z przedmiotowego kredytu dokonywane są przez R. W. i Z. W. w złotych polskich, począwszy od 5 sierpnia 2008 r. **W okresie od 5 sierpnia 2008 r. do 23 września 2019 r. kredytobiorcy zapłacili na rzecz pozwanego banku z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych 452.422,57 złotych polskich** (d: zestawienie spłat – k.86-87).

Sąd dokonał, następującej oceny dowodów:

Sąd uznał za wiarygodne obiektywne dowody z wymienionych dokumentów umownych, jako, że nie budziły one wątpliwości co do ich autentyczności i nie były kwestionowane przez żadną ze stron postępowania.

Za podstawę ustaleń Sąd przyjął zeznania R. W. i Z. W. złożone w charakterze strony, w których powodowie przekazali informacje co do celu zaciągnięcia przez nich przedmiotowego kredytu, okoliczności zawierania umowy kredytu, konsumenckiego charakteru umowy, braku negocjowania szczegółowych warunków umowy oraz zawarcia umowy przy wykorzystaniu wzorca stosowanego przez bank. Wyjaśnienia powodów były zgodne z dowodami z dokumentów, a nie zostały przedstawione dowody wykazujące odmienny stan faktyczny w tym zakresie.

Wskazać należy, że na gruncie art. 227 k.p.c. Sąd jest uprawniony do selekcji zgłoszonych dowodów jako skutku przeprowadzonej oceny istotności okoliczności faktycznych, których wykazaniu dowody te miały służyć (tak M. Krakowiak w A. Góra- Błaszczkowska red. Kodeks Postępowania Cywilnego Komentarz, wyd. 2 z 2015 r. Legalis i wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 grudnia 2021 r., sygn. akt VI ACa 245/21).

Sąd nie dokonał ustaleń faktycznych na podstawie zeznań świadka M. S. (k.518-520), ponieważ świadek nie przekazał informacji co do faktów istotnych dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Świadek nie pamiętał okoliczności zawarcia spornej umowy kredytu pomiędzy stronami, zatem nie mógł podać, jak przebiegał proces zawarcia tej konkretnej umowy, a przedstawił jedynie ogólne informacje dotyczące procedur zawierania umów kredytu indeksowanych

kursem franka szwajcarskiego w pozwanym banku. Fakty dotyczące treści takich procedur nie były jednak istotne dla rozstrzygnięcia sporu pomiędzy stronami na tle konkretnej umowy kredytu.

Sąd na podstawie art. 235⁽²⁾ § 1 pkt. 2 k.p.c. pominął dowód z zeznań świadka R. F., zgłoszony przez pozwanego. Fakty, które pozwany zamierzał wykazać zeznaniami tego świadka, dotyczące wykazania transakcji walutowych dokonywanych przez (...) S.A. w celu sfinansowania i obsługi kredytów oraz pożyczek hipotecznych indeksowanych do CHF oraz zasad wyznaczania kursów walut stosowanych w (...) S.A. w okresie obowiązywania umowy – nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Świadek zgłoszony przez pozwanego nie brał udziału w zawarciu umowy kredytu z powodami, zatem nie mógł mieć wiedzy na temat okoliczności związanych z zawarciem tej konkretnej umowy kredytu, która była przedmiotem sporu w niniejszej sprawie. Z analogicznych przyczyn Sąd pominął dowód z zeznań A. O..

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. pominął również dowody z opinii biegłych sądowych zgłoszonych przez strony postpowania. Fakty związane m.in. z wysokością nadpłaty powstałej na skutek stosowania przez bank w umowie kredytu niedozwolonych klauzul indeksacyjnych, które miał wykazać dowód z opinii biegłego zgłoszony przez powodów, nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia, skoro umowa kredytu okazała się nieważna ze względu na swoją treść, natomiast wysokość wpłat powodów na poczet kredytów wynikała z dokumentów złożonych do akt sprawy, a ustalenie sumy wpłat nie wymagało wiadomości specjalnych, lecz wykonania prostych operacji matematycznych. Nieistotne dla rozstrzygnięcia były także fakty, na które został zgłoszony przez pozwanego dowód z opinii biegłego sądowego, a dotyczące m.in. wykazania czy kursy stosowane przez bank w tabelach kursowych były kursami o charakterze rynkowym ponieważ dotyczyły ogólnej działalności banku, a nie spornej umowy kredytu.

Sąd pominął również wniosek o dopuszczenie dowodu z dokumentów zawierających prywatną opinię prawną prof. dr hab. Ł. B. (k.472-476) wskazując, iż kodeks postępowania cywilnego nie przewiduje takich środków dowodowych, jak „prywatna opinia”. Gdy strona składa taką opinię z intencją uznania jej przez sąd za dowód w sprawie, wówczas istnieją podstawy do przypisania jej znaczenia jedynie dowodu z dokumentu prywatnego (art. 245 k.p.c.) czyli dowodu tego, że osoba, która go podpisała złożyła oświadczenie zawarte w tym dokumencie. Jeżeli więc strona dołącza do pisma procesowego opinię prywatną i powołuje się na jej twierdzenia i wnioski, to opinię taką, należy traktować jako część argumentacji faktycznej i prawnej przytaczanej przez stronę. Jak bowiem wskazał Sąd Najwyższy, złożona przez skarżącego prywatna ekspertyza stanowi tylko wyjaśnienie, oparte na wiedzy specjalistycznej, stanowiska skarżącego w sprawie, tym samym prywatna opinia jest jedynie elementem stanowiska strony w procesie, a nie opinią biegłego będącą dowodem w sprawie (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 11 grudnia 1997 r., sygn. akt I CKN 385/97, LEX nr 50530).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w przeważającej części (częściowemu oddaleniu podlegało wyłącznie roszczenie odsetkowe).

Powodowie w niniejszym postępowaniu domagali się zasądzenia od pozwanego kwoty 452.422,57 złotych polskich wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Powodowie wywodzili swoje roszczenia z nieważności przedmiotowej umowy kredytowej, która to nieważność wynika, ich zdaniem, zarówno z zasad ogólnych, jak i z abuzywności zawartych w umowie klauzul indeksacyjnych. Zarzut nieważności umowy stanowił jednocześnie podstawę roszczenia o zapłatę, opartego na twierdzeniach o świadczeniu nienależnym.

Status konsumenta

W okolicznościach niniejszej sprawy stronami sporu był po stronie pozwanej profesjonalista w obrocie, tj. bank, zaś po stronie powodowej **konsument** w rozumieniu art. 22¹ k.c. Definicja kodeksowa konsumenta odwołuje się do dokonywania przez konsumenta czynności prawnej, jednak w art. 2 dyrektywy 93/13 zdefiniowano konsumenta

jako „osobę fizyczną, która w umowach objętych niniejszą dyrektywą działa w celach niezwiązanych z handlem, przedsiębiorstwem lub zawodem”.

Konsumentem w świetle przepisów dyrektywy 93/13 jest zatem także osoba fizyczna podejmująca działania zmierzające do zawarcia umowy z przedsiębiorcą, wobec czego także na etapie przedkontraktowym (zapoznanie się z ofertami umów, obowiązki informacyjne).

Powodowie zawarli przedmiotową umowę kredytu w celu refinansowania kredytu zaciągniętego w (...) na cele mieszkaniowe. Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że zaciągnięty przez powodów kredyt nie był związany bezpośrednio z działalnością zawodową lub gospodarczą powodów. W dacie zawarcia umowy powodowie byli na emeryturze i nie prowadzili działalności gospodarczej. Dodatkowo wskazać należy, iż powodowie przez cały okres kredytowania byli traktowani przez pozwanego jak konsumenci, a cel konsumencki wynika z treści umowy. Powyższe pozwala na przyjęcie, iż w dacie zawarcia umowy powodowie działali jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Ustalony stan faktyczny wykazał przy tym wprost, że sporne klauzule umowne zawarte zostały we wzorcu umownym, na treść którego powodowie jako konsumenci nie mieli wpływu, a który sporządzony został przez profesjonalistę – pozwany bank. Brak indywidualnego uzgodnienia kwestionowanych przez powodów postanowień umownych nie budził wątpliwości Sądu. Powodowie nie negocjowali umowy zarówno w zakresie kursu sprzedaży stosowanego do obliczenia wysokości raty kredytowej podlegającej spłacie w złotych, jak i też kursu kupna zastosowanego przez bank do ustalenia wysokości kapitału kredytu wyrażonego w walucie indeksacji.

Ustalenie Sądu, że powodowie zawarli przedmiotową umowę jako konsumenci, nakłada na sąd merytoryczny obowiązek udzielenia powodom ochrony wynikającej z wdrożenia do naszego systemu prawnego dyrektywy 93/13/EWG. Ochrona konsumenta wprowadzona tą dyrektywą wiąże się z obciążeniem przedsiębiorcy obowiązkiem informacyjnym wobec konsumenta, gdyż tylko konsument należycie poinformowany może dokonać świadomego wyboru co do zawarcia umowy na warunkach narzuconych przez przedsiębiorcę.

Obecnie dominujący jest także pogląd, że zastrzeżone w umowie kredytu indeksowanego (denominowanego) do waluty obcej klauzule kształtujące mechanizm indeksacji (denominacji) określają główne świadczenie kredytobiorcy (m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 9 maja 2019 r. I CSK 242/18 LEX nr 2690299, z 27 listopada 2019 r. II CSK 498/18 LEX nr 2744159, z 11 grudnia 2019 r. V CSK 382/18 OSNC-ZD 2021/2/20, z 3 lutego 2022 r. II CSKP 459/22 LEX nr 33035544).

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyraził już wcześniej stanowisko, że klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy kredytu, ich usunięcie spowodowałoby bowiem nie tylko zniesienie mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - zaniknięcie ryzyka kursowego, które jest związane bezpośrednio z indeksacją kredytu do waluty (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 marca 2019 r., D., C-1 18/17, pkt 48, 52 i przytoczone tam orzecznictwo). W wyroku z 26 lutego 2015 r., M., C-143/13 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wskazał, że za warunki umowne, które objęte są zakresem pojęcia „określenia głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę. Natomiast warunki, które wykazują charakter posiłkowy względem warunków definiujących samą istotę stosunku umownego, nie mogą być objęte pojęciem „określenia głównego przedmiotu umowy”.

Z kolei w wyroku z dnia 20 września 2017 r. C- 186/16 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wskazał, że świadczenia podstawowe umowy kredytowej odnoszą się do kwoty pieniężnej, która musi być określona w stosunku do waluty wypłaty i określonej spłaty, zatem okoliczność, że kredyt musi zostać spłacony w określonej walucie nie ma związku z posiłkowym sposobem płatności, lecz związana jest z samym charakterem zobowiązania dłużnika, przez co stanowi podstawowy element umowy kredytowej.

Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), Sąd krajowy zobowiązany jest do uwzględnienia z urzędu, że postanowienie niedozwolone zawarte w umowie konsumenta z przedsiębiorcą nie wiąże konsumenta. W orzecznictwie TSUE wielokrotnie podkreślał, że cel, jaki przyświecał prawodawcy wspólnotowemu, nie zostałby osiągnięty, gdyby konsument, który jest stroną słabszą i nie dysponuje wiedzą prawniczą oraz zwykle nie korzysta z profesjonalnej pomocy prawnej, zobowiązany był do podniesienia zarzutu niezwiązania niedozwolonym postanowieniem (por. wyroki TSUE z 27.06.2000 r. (...) SA v. (...) (C-240/98) i (...) SA v. J. P. (C-241/98), J. B. (C-242/98), M. B. (C-243/98) i E. F. (C-244/98), ECLI:EU:C:2000:346, tak w: komentarz do art. 3851 KC T. II red. Gutowski 2019, wyd. 2/Ruchała/Sikorski, Legalis oraz wyrok SA w Warszawie w sprawie **VIACa 185/20**).

Sporną umowę należało ocenić pod kątem jej zgodności z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa.

Z tego też należy wywieść, że skoro Sąd zobligowany jest do uwzględnienia z urzędu, że postanowienie niedozwolone nie wiąże konsumenta, to zobligowany jest również do badania z urzędu wszystkich zapisów umowy zawartej z udziałem konsumenta pod kątem wypełnienia przesłanek abuzywności.

Zgodnie z najnowszym poglądem wyrażonym w uchwale SN z 28 kwietnia 2022 r. w sprawie III CZP 40/22 „Sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu. Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385(1)k.c.”

Zgodnie z treścią powołanego wyżej przepisu art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie – poza postanowieniami określającymi główne świadczenia stron – nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Zważywszy na treść wskazanego przepisu nie ulegało wątpliwości, iż uznanie konkretnej klauzuli umownej za postanowienie niedozwolone wymagało stwierdzenia łącznego wystąpienia wszystkich wymienionych przesłanek, tj. kontrolowane postanowienie umowy zawartej z konsumentem (lub wzorca umownego):

nie było postanowieniem uzgodnionym indywidualnie;

nie było postanowieniem w sposób jednoznaczny określającym główne świadczenia stron;

kształtowało prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając jego interesy.

Odnosnie przesłanek niezbędnych dla uznania postanowień umowy za niedozwolone wskazanych w treści przepisu art. 385¹ k.c., w pierwszej kolejności należało odnieść się do kwestii, czy sporne zapisy umowy można było uznać za postanowienia określające główne świadczenia stron umowy i czy zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny. W ocenie Sądu postanowienia te we wskazanym powyżej zakresie odnosiły się do świadczeń stanowiących świadczenie główne, które jednak nie zostały określone w sposób jednoznaczny.

W ocenie Sądu sporna umowa kredytu była umową kredytu złotowego, jedynie indeksowanego - powiązanego z kursem waluty obcej w zakresie przeliczeń wysokości świadczeń stron. W przypadku omawianej umowy brak jest podstaw, by twierdzić o jej walutowym charakterze. Kredytem walutowym jest kredyt udzielany i wypłacany w walucie innej niż krajowa, gdy jednocześnie kredytobiorca dokonuje spłaty rat kredytu również w walucie obcej. Kredyt udzielony powodowi nie był w taki sposób skonstruowany.

W umowie stron kwota kredytu została wyrażona w złotych. Kredyt został uruchomiony w złotych i od początku miał być w złotych spłacany. Środki z kredytu miały posłużyć powodowi na refinansowanie wcześniej zaciągniętego kredytu mieszkaniowego w MyKredyt Banku. Pozwany od początku znał wolę powodów do uzyskania kredytu w złotych, od chwili złożenia wniosku kredytowego.

W niniejszym przypadku należy zbadać, jaka była rzeczywista wola stron umowy co do jej treści. Wzorzec umowny został sporządzony wyłącznie przez bank i zaprezentowany przez osoby działające w jego imieniu. Powodowie nie zostali ani przez doradcę kredytowego ani przez pośrednika kredytowego należycie(!) pouczeni o wszelkich ryzykach związanych z kredytem indeksowanym, przedstawianym im jako korzystniejszy od kredytu złotowego z uwagi na niższą ratę i niższe oprocentowanie i jako mało ryzykowny z uwagi na odniesienie do stabilnej od lat waluty CHF.

W niniejszej sprawie na mocy zawartej przez strony umowy wskazano, że Bank udzielił kredytobiorcom kredytu w kwocie 395.951,51 zł (§ 1 ust. 3.1), przy czym zgodnie z § 1 ust. 4 umowy kwota kredytu wyrażona w walucie obcej według kursu kupna waluty określonego w Tabeli obowiązującej w Banku na dzień sporządzenia umowy wynosi 197.975,76 CHF (kwota ta ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku). Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia Kredytu lub pierwszej Transzy może być różna od podanej kwoty. Zgodnie natomiast z § 7 ust. 6 umowy kwoty rat spłaty kredytu indeksowanego do waluty obcej określone są w walucie obcej a spłacane w PLN, przeliczone po kursie sprzedaży danej waluty zgodnie z Tabelą obowiązującą w dniu poprzedzającym dzień spłaty raty określonym w umowie. W § 6 ust. 1 zd. 2 Regulaminu postanowiono, że wysokość zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu indeksowanego do waluty obcej wyrażona jest w walucie obcej, po przeliczeniu uruchomionych środków po kursie kupna danej waluty zgodnie z Tabelą obowiązującą w dniu ich uruchomienia, zaś w myśl § 11 ust. 5 Regulaminu kwoty rat kredytu indeksowanego do waluty obcej określone są w harmonogramie spłaty w walucie obcej a spłacane w PLN, przeliczone po kursie sprzedaży danej waluty zgodnie z Tabelą obowiązującą w dniu poprzedzającym spłatę raty określonym w umowie. Zgodnie z § 6 ust. 2 umowy kapitał był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej skradającej się ze stałej marży banku ora z aktualnej w danym kwartale stopy bazowej ogłaszanej w Tabeli obowiązującej w banku. Zmiana oprocentowania może nastąpić w przypadku zmiany stopy bazowej określonej w danej walucie lub zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju, którego waluta jest podstawą indeksacji. O każdej zmianie oprocentowania bank zawiadamia kredytobiorcę na piśmie.

W/w zapisy świadczą zatem o nieprzejrzystym i nieprecyzyjnym określeniu wysokości kwoty kredytu udzielonego przez bank w walucie PLN i przeliczonej na inną walutę CHF oraz o braku jasnych i przewidywalnych w przyszłości przez cały okres kredytowania reguł ustalania wysokości uiszczanych przez kredytobiorców rat kredytowych według nieznanymi kursów ustalanych wyłącznie przez bank.

W momencie zawierania umowy powodowi nie była znana wysokość w złotych poszczególnych przyszłych rat kredytowych i odsetkowych, albowiem nie otrzymali pełnego harmonogramu spłaty kredytu w momencie podpisywania umowy ani nawet pisemnych symulacji przyszłych spłat. Należy nadmienić, że ani regulamin ani żadne z postanowień umowy stanowiące podstawę ustalenia treści łączącego strony stosunku prawnego, nie określały szczegółowo i transparentnie zasad ustalania kursów walut w Tabeli kursowej banku, a oświadczenia podpisane przez strony na temat ryzyka związanego z tym kredytem nie zostały poprzedzone rzetelną informacją profesjonalisty, jakim jest bank, lecz stanowiły standardowe o ogólnej treści formularze o charakterze generalnym, a nie indywidualnym. Nie zawierały odniesienia do konkretnego kredytu i do konkretnych rat, nie zawierały wykresów kursowych i stawki Libor 3M, nie zawierały wzorcowych symulacji wzrostu rat w całym okresie kredytowania przy znacznym wzroście kursów waluty CHF i nie ostrzegały należycie o nieograniczonym niczym ryzyku kursowym w takich umowach oraz pomijały zupełnie zagadnienia spreadu walutowego.

Sąd na podstawie dokumentów i zeznań stron ustalił w niniejszej sprawie, że kwestia wyjaśnienia w ramach obowiązku informacyjnego banku mechanizmu indeksacji z użyciem kursu kupna przy przeliczeniu kapitału w złotych na kapitał w CHF oraz wyjaśnienie sposobu wyliczenia raty kredytu według kursu sprzedaży nie były profesjonalnie, przejrzyste, rzetelnie i wyczerpująco jasno przedstawione tak, aby konsument dostatecznie uważny i rozsądny był w stanie w

oparciu o zrozumiałe kryteria zrozumieć i oszacować konsekwencje ekonomiczne warunków umowy dla swoich zobowiązań finansowych w całym okresie kredytowania.

Podpisane przez powodów oświadczenia o zapoznaniu się z kwestią ryzyka kursowego oraz ryzyka zmiany stopy procentowej nie oznaczają, że bank zrealizował ze szczególną starannością, jakiej wymagało wprowadzenie do długoterminowej umowy mechanizmu waloryzacji, obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka kursowego, a kształtując treść klauzuli waloryzacyjnej zachował się w sposób lojalny wobec kredytobiorcy uwzględniając jego uzasadnione interesy. Nie stanowi wypełnienia obowiązku informacyjnego przedstawienie analizy historycznego kursu franka szwajcarskiego ani tym bardziej powoływanie się przez bank na złożenie pisemnego oświadczenia o świadomości ryzyka walutowego o standardowej treści (por. wyrok SN z 3 lutego 2022 r. II CSKP 975/22, wyrok z dnia 22 grudnia 2020 r., Sądu Apelacyjnego w Warszawie w sprawie o sygn. I ACa 766/19).

Podobnie orzekł **TSUE w najnowszym wyroku z 10 czerwca 2021 r. wydanym w sprawach połączonych C-776-C-782/19**, gdzie „podkreślił wymóg przejrzystości poinformowania konsumenta przed zawarciem umowy o warunkach i umownych i skutkach zawarcia umowy, tak aby warunek umowny był zrozumiały dla konsumenta nie tylko pod względem formalnym i gramatycznym, ale także wyjaśnił mu konkretne działania metody obliczania kursów, przedstawienia mu kontekstu gospodarczego mogącego wpłynąć na zmiany kursów walut tak, aby konsument miał możliwości konkretnego zrozumienia potencjalnie poważnych konsekwencji dla jego sytuacji finansowej, które mogą wynikać z zaciągnięcia kredytu denominowanego do waluty obcej”.

Podobnie w postanowieniu TSUE z dnia 6 grudnia 2021 r., w sprawie węgierskiej o sygn. C-670/20 w tezie nr 34 Trybunał stwierdził, że: „W świetle powyższych rozważań na zadane pytania trzeba odpowiedzieć, iż wykładni art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że wymóg przejrzystości warunków umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, które narażają kredytobiorcę na ryzyko kursowe, jest spełniony wyłącznie w sytuacji, gdy przedsiębiorca dostarczył temu kredytobiorcy dokładne i wystarczające informacje odnośnie do ryzyka kursowego pozwalające właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i rozsądnemu przeciętnemu konsumentowi na dokonanie oceny ryzyka potencjalnie znaczących skutków gospodarczych takich warunków umownych dla jego zobowiązań finansowych w trakcie całego okresu obowiązywania tej umowy. W tym względzie okoliczność, że konsument oświadcza, iż jest w pełni świadomy potencjalnych ryzyk wynikających z zawarcia wspomnianej umowy, nie ma sama w sobie znaczenia dla oceny, czy przedsiębiorca spełnił wspomniany wymóg przejrzystości.”

Należy podnieść, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego obowiązek informacyjny określany jest jako „ponadstandardowy” (wyrok SN z 16 marca 2018 r. w sprawie IV CSK 250/17, wyrok z 9 stycznia 2019 r. I CSK 736/17) wskazując, że bank jako profesjonalista nie może uwolnić się od odpowiedzialności odwołaniem się do samych tylko formalnych obowiązków. Dla zachowania lojalności kontraktowej ważne jest wyraźne wskazanie konsumentowi niebezpieczeństw wiążących się z oferowanym kredytem tak, aby konsument miał pełne rozeznanie co do skutków ekonomicznych zawartej umowy. Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że taki obowiązek **polega na zobrazowaniu ryzyka**, jakie łączy się z kredytem waloryzowanym w szczególności wskazanie, że z biegiem lat kwota należności głównej może wielokrotnie przewyższyć kwotę udzielonego kredytu mimo regularnej spłaty i narazić konsumenta nie utratę majątku lub niewypłacalność.

Przechodząc na grunt rozstrzyganej sprawy, powodowie wskazywali w toku procesu, że pośrednik i doradca kredytowy w ogóle nie wyjaśniał obrazowo i wyczerpująco, w jaki sposób ustalane są kursy walut wyznaczone przez bank i jaki będzie wpływ ryzyka zmiennego kursu oraz zmiennej stopy procentowej na saldo kredytu. Nie przedstawiono powodom także zasad kształtowania się spreadu walutowego i jego istoty i znaczenia w tej umowie.

Powodowie w zakresie przeliczeń kursowych byli zdani na bank w tym sensie, że po potrąceniu z ich konta comiesięcznych rat w złotych nie przysługiwały im żadne instrumenty kontroli i ewentualnej ochrony przed kursem sztucznie zawyżonym czy nierynkowym. Powodowie nie mogli w żaden sposób wpłynąć na wysokość ustalanych w

ten sposób rat kredytu, które obowiązani byli spłacać, podczas gdy w całości kwestia ta uzależniona była od woli pozwanego kształtującego swoje tabele kursowe na nieznanym zasadach.

W orzecznictwie panuje obecnie powszechny pogląd, że niedozwolone postanowienia umowne są to takie klauzule, które uzależniają wysokość kwoty, w jakiej kredyt ma być zwrócony od zachowania, decyzji tylko jednej ze stron umowy, w dodatku strony silnej jaką jest przedsiębiorca taki jak bank (**uchwała SN III CZP 40/22 czy wcześniejszy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019 r., IV CSKK 309/18**).

Analiza postanowień spornej umowy kredytowej prowadzi do wniosku, że nie spełnia ona wymaganych zasad regulujących prawidłowy sposób dokonania czynności prawnej. Najważniejszym uchybieniem w tym zakresie jest przyznanie sobie przez pozwanego bank arbitralnej możliwości kształtowania pozycji prawnej i finansowej dłużnika w stosunku cywilnoprawnym z naruszeniem zasady równości praw i obowiązków obu stron.

Władztwo to dotyczyło najważniejszych postanowień umownych – ustalenia salda zaciągniętego kredytu oraz wysokości kwot miesięcznych rat wpłacanych przez powodów. W tym zakresie umowa nie wiązała banku żadnymi ograniczeniami co do sposobu określania kursów kupna i sprzedaży w tabeli kursów. Wszelkie ustalenia w tym zakresie wynikały z tworzonej przez bank jednostronnie, w sposób nieznanym klientom, własnej tabeli kursów, przy czym istotne jest wskazanie, iż żaden dokument nie regulował obiektywnego mechanizmu ich powstawania i mechanizm tworzenia kursów przez bank i nie został powodom wyjaśniony. Nie sposób przyjąć, że na takie uregulowanie stosunku prawnego powodowie świadomie wyrazili zgodę.

Jak już wcześniej zaznaczono, zawarcie w treści umowy oświadczenia kredytobiorcy, że jest on świadomy, iż zmiana stopy procentowej i kursu waluty będą miały wpływ na saldo kredytu i wysokość rat kapitałowo-odsetkowych oraz, że ponosi on ryzyko kursowe związane z kredytem nie oznacza, że bank zrealizował ze szczególną starannością jakiej wymagało wprowadzenie do długoterminowej umowy mechanizmu waloryzacji, obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka kursowego, a kształtując treść klauzuli waloryzacyjnej zachował się w sposób lojalny wobec kredytobiorcy uwzględniając jego uzasadnione interesy (tak w wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 grudnia 2020 r., I ACa 766/19 i wyrok TSUE z 10.06.2021 r. w sprawach połączonych C- 776-C-782/19 i postanowienie TSUE z 6.XII.2021 r. C- 670/20 dot. Węgier i wyrok SN z 29.10.2019 r. w sprawie IV CSK 309/18).

Klauzule umowne nie uzgodnione indywidualnie:

Powołany na wstępie artykuł 385¹ § 3 k.c. stanowi, że nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Przez „rzeczywisty wpływ” należy rozumieć realną możliwość oddziaływania na treść postanowień umownych. Fakt, że konsument znał treść danego postanowienia i rozumiał je, nie przesądza o tym, że zostało ono indywidualnie uzgodnione. Za uzgodnione indywidualnie trzeba bowiem uznawać tylko takie klauzule umowne, na których treść istotnie mógł on w praktyce oddziaływać. Innymi słowy, należy badać, czy konsument miał realny wpływ na ewentualną zmianę klauzul proponowanych przez przedsiębiorcę i czy z możliwości tej zdawał sobie sprawę. Do tego, by skutecznie wykazać fakt, że klauzula była uzgodniona z konsumentem, nie wystarcza opatrzenie kontrolowanego postanowienia wzmiankami typu: „wyrażam zgodę”, „przyjmuję własnoręcznym podpisem” (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 6 marca 2013 r., VI ACa 1241/12). W konsekwencji postanowieniami indywidualnie uzgodnionymi będą takie, które były w sposób rzeczywisty negocjowane lub włączone do umowy wskutek propozycji zgłoszonej przez samego konsumenta. Takich postanowień analizowana umowa nie zawiera. Nie sposób uznać argumentu strony pozwanej, że dowodem indywidualnego uzgodnienia warunków umowy jest sam fakt przyjęcia przez powodów oferty kredytu w kształcie zaproponowanym przez bank.

Brak negocjacji warunków umownych:

Zgodnie z art. 3 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał w związku z tym wpływu na ich treść.

Zgodnie z art. 385(1) § 1 k.c. postanowieniem uzgodnionym indywidualnie jest takie postanowienie, na którego treść konsument miał rzeczywisty wpływ w ramach prowadzonych z przedsiębiorcą negocjacji.

Zgodnie z art. 385(1) § 4 k.c. ciężar dowodu, iż postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje, a więc na banku, który nie sprostował temu obowiązkowi w sprawie i nie przedstawił żadnych dowodów na prowadzone negocjacje przez zawarciem umów. Postępowanie dowodowe wykazało, że umowę zawarto z wykorzystaniem wzorca banku, a sporne klauzule zostały przejęte bez modyfikacji, co wynika z zeznań powodów, którzy nie wiedzieli według jakiego kursu będzie przeliczana kwota wypłaconego kredytu i obliczana wysokość rat, wobec czego należy przyjąć, że powodowie nie mieli żadnego wpływu na treść tych postanowień, nie były one przedmiotem pertraktacji między stronami, lecz zostały przedstawione jako jedyne możliwe rozwiązanie. Tymczasem za wyjątkiem odesłania powodów do tabeli Kursów obowiązującej w banku, powodom nie wyjaśniono, w jaki sposób i na jakich zasadach kursy te będą ustalane przez bank. Zgodnie z umową, tylko bank jednostronnie upoważniony był do określania zobowiązania powodów.

Naruszenie dobrych obyczajów i rażące naruszenie interesów konsumenta:

Postanowienia spornej umowy **rażąco naruszają interes konsumenta**, jeżeli poważnie i znacząco odbiegają od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron. Między innymi o takiej sytuacji można mówić w razie nadmiernego naruszenia równowagi interesów stron poprzez wykorzystanie przez jedną z nich swojej przewagi przy układaniu wzorca umowy (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 maja 2009 r., VI ACa 1395/08). Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym.

Natomiast działanie wbrew dobrym obyczajom w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 lipca 2005r., I CK 832/04). Sprzeczne z dobrymi obyczajami są te postanowienia wzorca umownego, które kształtują prawa i obowiązki konsumenta, nie pozwalając na realizację takich wartości jak szacunek wobec partnera, uczciwość, szczerłość, zaufanie, lojalność, rzetelność (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 17 kwietnia 2013 r., VI ACa 1096/12).

Przyjmuje się, że klauzula dobrych obyczajów, podobnie jak klauzula zasad współżycia społecznego, nakazuje dokonać oceny w świetle norm pozaprawnych, przy czym chodzi o normy moralne i obyczajowe, powszechnie akceptowane albo znajdujące szczególne uznanie w określonej sferze działań, na przykład w obrocie profesjonalnym, w określonej branży, w stosunkach z konsumentem itp. Sprzeczne z dobrymi obyczajami będą działania wykorzystujące niewiedzę, brak doświadczenia konsumenta, naruszenie równorzędności stron umowy, działania zmierzające do dezinformacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności. Chodzi więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 27 stycznia 2011 r., VI ACa 771/10).

Przenosząc ponownie powyższe rozważania ponownie na grunt rozpoznawanej sprawy, należy w pierwszej kolejności wskazać, że **abuzywność postanowień umownych** objawiała się tym, że zaskarżone klauzule nienegocjowane i niejasne w swej treści, nie wskazywały wprost sposobu ustalania wysokości kursu CHF w tabeli bankowej pozwanego, na podstawie którego winno dokonywać się wycień związanych z co miesięcznymi świadczeniami stron oraz przeliczenia kapitału kredytu przed jego wypłatą. W umowie i w regulaminie brak było obiektywnych wskaźników pozwalających na określenie mechanizmu tworzenia tego właśnie kursu. Pozwany pozostawił sobie arbitralną jednostronną możliwość do kształtowania owego kursu bez wiedzy i ingerencji powodów, stawiając ją przy tym w pozycji biernego uczestnika stosunku łączącego strony, nie wyjaśniając im tego zagadnienia.

Wszelkie wyliczenia kursu waluty były dokonywane przez pozwanego jednostronnie, a to działanie narzucało powodowi wysokość faktycznego zobowiązania w zakresie wysokości kapitału i wysokości raty kredytowej. Różnica kursowa zwana spreadem walutowym stanowiła dodatkowy przychód banku, o czym konsument nie był informowany wprost, tzn. że oprócz odsetek i prowizji ujawnionych w umowie jako koszty kredytu, bank będzie zarabiał na konsumencie dodatkowe pieniądze z obrotu walutowego zawartego w mechanizmie indeksacji. Takie działanie pozwanego w ocenie Sądu jest również sprzeczne z zasadami współzycia społecznego oraz rażąco narusza interesu powodów jako konsumentów.

Należy w tym miejscu dodać za Sądem Najwyższym (por. wyrok z dnia 29 października 2019 r. sygn. akt IV CSK 309/18) -którego ustalenia podziela Sąd meriti, że tej sytuacji nie zmienia fakt podpisania przez powodów standardowego oświadczenia o ryzyku kursowym związanym z wahaniami kursów waluty, do której indeksowany jest kredyt oraz o tym, że ryzyko to ma wpływ na wysokość zobowiązania względem banku i na wysokość rat spłaty kredytu.

Przedstawiony powyżej sposób poinformowania kredytobiorcy o ryzyku kursowym (polegający jedynie na przedłożeniu kredytobiorcy gotowej treści oświadczenia do podpisu bez jednoczesnego realnego udzielenia im wyczerpujących informacji i pouczeń w tym zakresie) uznać należy za niezwykle pobieżne i jako takie nie mogące zostać uznane za wyczerpującą i rzetelną informację udzieloną w tym zakresie konsumentowi przez podmiot profesjonalny, będący silniejszą stroną stosunku umownego. Oświadczenia te były podpisywane bez wcześniejszej rzetelnej informacji na temat ich znaczenia i skutków.

Klauzule przeliczeniowe dotyczyły głównych świadczeń stron:

Sporne klauzule przeliczeniowe wprowadzają reżim przeliczenia świadczeń głównych stron w stosunku do waluty obcej. Głównych świadczeń stron dotyczą takie elementy konstrukcyjne umowy, bez uzgodnienia których nie doszłoby do jej zawarcia. Zasięg pojęcia głównych świadczeń stron musi być zawsze ustalany in casu z uwzględnieniem wszystkich postanowień oraz celu zawieranej umowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 listopada 2012 r., I CSK 49/12). W ocenie Sądu ograniczanie rozumienia głównego przedmiotu umowy jedynie do warunków stricte przedmiotowo istotnych danej umowy jest nieuprawnione. Kontrola pod kątem istnienia nieuczciwych warunków podlegają wszystkie umowy zawarte z udziałem konsumentów, a więc zarówno te tradycyjnie zaliczane do umów nazwanych, jak i dotychczas nieuregulowane w ustawach. Powyższe rozumienie głównego świadczenia stron w ramach umów kredytu bankowego waloryzowanych kursem walut obcych, potwierdza najnowsze orzecznictwo Sądu Najwyższego (por. wyrok z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, wyrok z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18). Jest również zgodne z wykładnią zaprezentowaną przez TSUE (wyrok z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, K. R., pkt 59).

Z uwagi na to, że unormowania zawarte w art. 385¹ i nast. k.c. stanowią implementację w polskim prawie postanowień dyrektywy nr 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. o nieuczciwych warunkach w umowach konsumenckich, to rodzi określone konsekwencje dla ich wykładni. Przede wszystkim musi ona prowadzić do takich rezultatów, która pozwoli urzeczywistnić cele dyrektywy. Sądy państw członkowskich powinny zatem wyklądać prawo krajowe w taki sposób, aby w pełni uwzględniało ono nie tylko literę, ale i ducha prawa unijnego (tak E. Łętowska w: System prawa prywatnego T.5 – Zobowiązania część ogólna, Warszawa 2013, s. 30). Jak wskazał ponadto Sąd Najwyższy w wyroku z 10 lipca 2014 r. I CSK 531/13 wynikający z **art. 385(1)§2 k.c. wymóg przejrzystości i zrozumiałości sformułowania wzorca** określany zasadą transparentności wzorca, wyraźnie wyodrębnia dwa elementy: zrozumiałość dotyczy zarówno treści jak i formy wzorca, natomiast wymóg jednoznacznego jego sformułowania odnosi się wyłącznie do treści, „zmierzając do zapobiegania sformułowaniom, które mogą prowadzić do wieloznaczności tekstu. Ta przesłanka jest spełniona tylko wtedy, gdy postanowienie wzorca nie budzi wątpliwości co do jego znaczenia tzn., gdy wynika z niego tylko jedna możliwa interpretacja dla przeciętnego typowego konsumenta. Bez znaczenia jest przy tym okoliczność, czy przeciętny konsument prawidłowo rozumiejący treść postanowienia we wzorcu aprobuje czy akceptuje tę treść, a więc czy podziela zawarte w niej stanowisko.

Klauzule indeksacyjne są w przedmiotowej umowie postanowieniami o charakterze podmiotowo i przedmiotowo istotnym, zatem mogą być objęte kontrolą zgodności z zasadami obrotu konsumenckiego. Zostały

one określone niejednoznacznie, w taki sposób, że powodowie nie mieli rzeczywistej możliwości określenia istotnych z punktu widzenia konsumentów konsekwencji ekonomicznych zawieranej umowy.

W orzeczeniu C-186/16 TSUE przedstawił wykładnię art. 4 ust. 2 dyrektywy nakazującego wyrażenie warunku umownego prostym i zrozumiałym językiem. Wymóg ten oznacza, że w wypadku umów kredytowych instytucje finansowe muszą zapewnić kredytobiorcom informacje wystarczające do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. Warunek dotyczący spłaty kredytu w tej samej walucie obcej co waluta, w której kredyt został zaciągnięty, musi zostać zrozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości wzrostu lub spadku wartości waluty obcej, w której kredyt został zaciągnięty, ale również oszacować – potencjalnie istotne – konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych. Do sądu krajowego należy ustalenie, czy bank przedstawił zainteresowanym konsumentom wszelkie istotne informacje pozwalające im ocenić, jakie konsekwencje ekonomiczne ma dla ich zobowiązań finansowych warunek umowny, zgodnie z którym kredyt należy spłacić w tej samej walucie obcej co waluta, w której został on zaciągnięty. W ocenie Sądu informacje przekazane powodom przed zawarciem umowy były niewystarczające do spełnienia ww. warunków przejrzystości. Nie mogły rozwiewać także ewentualnych wątpliwości postanowienia zawarte w umowie, z uwagi na to, że w kluczowych elementach odsyłały do kryteriów znanych tylko bankowi, których powodowie nie mogli skontrolować ani na nie wpłynąć (ustalenie kursów waluty).

Tabele kursowe pozwanego banku powstawały wyłącznie w wyniku jednostronnych decyzji zarządu banku, a powodowie nie mieli żadnego wpływu na ich treść. W tym stanie rzeczy, zostali oni de facto wykluczeni z decydowania o treści stosunku prawnego łączącego ich ze stroną pozwaną. Ukształtowanie stosunku w opisany powyżej sposób uprawniało pozwanego bank do dodatkowego, pozaumownego wynagrodzenia, albowiem kursy wykorzystywane przy tworzeniu tabel kursów były kursami kupna i sprzedaży, które de facto zawierają w sobie wynagrodzenie, czyli ustaloną przez zarząd banku marżę banku pobieraną tą drogą za dokonanie transakcji kupna lub sprzedaży, której to wysokość była zależna tylko i wyłącznie od woli pozwanego. Wymóg przejrzystości warunków umownych wynikający z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 nie może być zawężany do ich zrozumienia pod względem formalnym i gramatycznym (wyrok TSUE 27.02.2015 r. C-143/13 i z 30.04.2014 C- 26/13).

Nie może mieć też negatywnego wpływu na ocenę sytuacji prawnej powodów twierdzenie pozwanego, że kursy ustalane były zgodnie z zapisem regulaminu w oparciu o średnie kursy NBP, pozycję walutową banku, przewidywane zmiany kursów walutowych oraz ocenę bieżącej sytuacji rynkowej – nie zostało to bowiem wprost uregulowane w umowie łączącej strony a sama informacja na ten temat jest niepełna i wprowadza w błąd, bowiem nie ma tam mowy o tym, że to wyłącznie bank ustala marżę stanowiącą dodatkowy przychód banku w operacjach przeliczania rat spłaty kredytu według kursu sprzedaży z tabeli banku. Brak takich postanowień jest z kolei naruszeniem dobrych obyczajów, gdyż nie pozwala przewidzieć stronie powodowej w jakiej wysokości winno nastąpić spełnienie świadczenia. Naruszenie dobrych obyczajów oznacza tworzenie przez partnera konsumenta takich klauzul w umowach, które godzą w równowagę stron stosunku umownego. Rażące naruszenie interesów konsumenta należy rozumieć jako nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść (tak w wyroku Sąd Apelacyjny w Warszawie o sygn. VI ACa 768/19 oraz VI Aca 829/21).

Naruszenie dobrych obyczajów oznacza tworzenie przez partnera konsumenta takich klauzul w umowach, które godzą w równowagę stron stosunku umownego. **Rażące naruszenie interesów konsumenta należy rozumieć jako nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść (tak w wyroku Sąd Apelacyjny w Warszawie o sygn. VI ACa 768/19).** Obie wskazane w art. 385¹ § 1 k.c. formuły prawne służą ocenie tego, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umowy przekraczają zakreślone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków stron konsumenckiego stosunku obligacyjnego (patrz: wyrok z 18.06.2013 r. VI ACa 1698/12).

Podkreślić należy, że stosownie do art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności

zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

Ponadto zgodnie z brzmieniem art. 4 dyrektywy, nadanym sprostowaniem z 13 października 2016 r. (Dz. Urz. UE. L z 2016 r. Nr 276, poz. 17), nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna. W rezultacie przy dokonywaniu oceny niedozwolonego charakteru określonego postanowienia umownego, w tym także oceny indywidualnej, nie ma żadnego znaczenia, w jaki sposób umowa była wykonywana przez strony.

W szczególności nie ma znaczenia, czy przedsiębiorca rzeczywiście korzystał z możliwości, jakie wynikają dla niego z określonego brzmienia postanowień umownych. Istotne jest jedynie, że nie było żadnych przeszkód, aby z takich uprawnień, mogących naruszać interesy konsumenta, mógł skorzystać. Postanowienie umowne ma niedozwolony charakter nie dlatego, że jest w niewłaściwy sposób wykorzystywane przez przedsiębiorcę – tym bardziej, że jest to okoliczność, która w toku wykonywania umowy może się zmieniać. To samo postanowienie nie może być abuzywne bądź tracić taki charakter jedynie w wyniku przyjęcia przez jedną ze stron umowy określonego sposobu jej wykonania, korzystania bądź niekorzystania z wynikających z niego uprawnień. Postanowienie jest niedozwolone, jeśli daje kontrahentowi konsumenta możliwość działania w sposób rażąco naruszający interesy konsumenta. Dlatego też nie miało żadnego znaczenia dla stwierdzenia niedozwolonego charakteru określonych postanowień umownych to, w jaki sposób pozwany bank rzeczywiście ustalał kurs waluty, do której kredyt był indeksowany. Nie ma też znaczenia w jaki sposób bank finansował udzielanie kredytów indeksowanych, gdyż również to stanowi okoliczność leżącą poza łączącym strony stosunkiem prawnym a równocześnie związaną z wykonywaniem umowy, a nie chwilą jej zawarcia. Nie ma także znaczenia wejście w życie tzw. ustawy antyspreadowej. Wszystkie te okoliczności miały bowiem miejsce już po zawarciu umowy kredytu.

Sąd krajowy dokonując oceny skutków wynikających z uznania określonych postanowień umowy za abuzywne i mając powyższe ustalenia na uwadze musi wskazać, że po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych z umowy kredytowej stron, treść stosunku prawnego nie pozwala na przyjęcie, że strony zawarłyby ważną umowę kredytu bez klauzul nieważnych w zakresie indeksacji i obowiązku informacyjnego dotyczącego ryzyka kursowego i zmiennej stopy procentowej.

Kredytobiorca musi zostać powiadomiony, że podpisując umowę kredytu indeksowanego do obcej waluty ponosi ryzyko zmiany kursu waluty, który w przyszłości może spowodować po jego stronie zobowiązanie trudne dla niego do udźwignięcia. Bank jest instytucją zaufania publicznego, która w stosunku do klienta musi działać w granicach nie tylko dobrze pojętego własnego interesu, ale również z uwzględnieniem interesu klienta. Jak wynika z uzasadnienia wyroku SA w Warszawie z 7 maja 2015 r. w sprawie I ACa 1262/14, klient niebędący profesjonalistą w dziedzinie finansów i bankowości bez poinformowania go o ryzykach związanych z usługą nie ma możliwości dokonania właściwej analizy ryzyka, jakie związane jest z danym produktem bankowym i dokonania właściwego i świadomego wyboru usługi. A wszelkie takie informacje powinny wynikać z umowy stron, a nie np. z regulaminu jednostronnie stanowionego przez sam bank.

Skutki stwierdzenia w umowie klauzul nieuczciwych:

Należy mieć zatem szczególnie na uwadze art. 385(1) k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, z których wynika, że skutkiem zasadniczym uznania postanowienia umowy za niedozwolone jest brak związania konsumenta tym postanowieniem, co oznacza, że nie wywołuje on skutków prawnych od samego początku i z mocy prawa należy ten skutek uwzględnić z urzędu a orzeczenie w tym zakresie ma charakter deklaratoryjny.

Jak wynika z wyroku SN z 27.11.2019 r. II CSK 483/18 konsekwencją stwierdzenia niedozwolonej klauzuli umownej jest działająca ex lege sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia połączona z przewidzianą w art. 385(1) § 2 k.c. zasadą związania stron umowy w pozostałym zakresie.

Przepis art. 385(1) § 2 k.c. wyłącza jednak stosowanie art. 58 § 3 k.c., co uzasadnia stanowisko, że nieuczciwe postanowienia indeksacyjne nie powinny być zastępowane innym mechanizmem przeliczeniowym opartym o przepisy Kodeksu cywilnego.

Także w orzecznictwie TSUE co do zasady wykluczono możliwość dokonania przez sąd krajowy zmiany treści nieuczciwych warunków umowy, wskazując że byłoby to sprzeczne z celem z art. 7 dyrektywy 93/13 (Wyrok SN z 23 marca 2022 r. II CSKP 532/22 i Wyrok SA w Warszawie VI ACa 185/20). Oznacza to, że nieuprawnione jest zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, co prowadziłoby w istocie do zmiany treści łączącej strony umowy. Możliwość takiej zmiany umowy stoi w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy nr 93/13, gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najpełniej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych.

Uprawnienie to przyczyniłoby się do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów, ponieważ wciąż byłiby oni skłonni do stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów ze świadomością, że nawet gdyby miały one zostać unieważnione, to ostatecznie umowa jednak może być uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy tak, aby zagwarantować w ten sposób interes przedsiębiorców (wyrok TSUE z 30.04.2014 C- 26/13).

W wyrok TSUE z 3.10.2019 r. wydanym w analogicznej sprawie polskiej C-260/18 (D. – (...)), Trybunał uznał, że art. 6 ust. 2 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie, aby sąd krajowy po stwierdzeniu nieuczciwych postanowień umowy przyjął zgodnie z prawem krajowym, że umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że po ich usunięciu spowodowałyby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy. Skutki unieważnienia umowy dla konsumenta należy ocenić w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, a z drugiej strony do celów tej oceny decydująca jest wola konsumenta wyrażona w tym względzie. Ochrona konsumenta może być pełna i zapewniona tylko, gdy zostaną uwzględnione jego rzeczywiste i bieżące interesy, a nie interesy i okoliczności mające miejsce w chwili zawarcia umowy. Art. 6 ust. 1 dyrektywy zdaniem TSUE stoi na przeszkodzie unieważnienia umowy, jeżeli takie unieważnienie wywołałoby niekorzystne skutki dla konsumenta, gdyby konsument nie wyraził zgody na takie utrzymanie umowy. Decydujące znaczenie ma więc wola konsumenta, który może uznać, że zastąpienie abuzywnego postanowienia umowy nie jest dla niego korzystne i wybrać skutek jakim jest upadek umowy, może także zgodzić się na uzupełnienie luk w umowie, aby uniknąć upadku umowy (takie stanowisko zajął SN w wyroku z 11.12.2019 r. w sprawie V CSK 382/18).

Podsumowując, Sąd uznał w sprawie powodów, że po prostym wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych zawartych § 1 ust. 4 i § 7 ust. 6 umowy oraz § 6 ust. 1 zd. 2 i ust. 5 umowy a także § 11 ust. 5 Regulaminu pozostała jej treść nie pozwala na dalsze wykonywanie zobowiązania, ponieważ nie jest to treść uzgodniona w ramach stosunku konsensualnego. Wyeliminowanie odniesienia do tabel kursowych banku czyni niemożliwym dokonanie przeliczenia z franków szwajcarskich na złote polskie.

Brak jest przy tym polskich przepisów dyspozytywnych, które mogłyby wejść do umowy w miejsce postanowień abuzywnych, w tym nie mogą to być proponowane wcześniej przepisy art. 69 ust. 3 Prawa Bankowego i art. 358 § 2 k.c. czy art. 41 prawa wekslowego, jako normujących przeliczanie świadczeń w umowach ważnych z waluty obcej na polską, a nie odwrotnie, z czego przepis art. 358 k.c. wszedł w życie jako przepis o charakterze dyspozytywnym dopiero 24 stycznia 2009 r., a zatem długo po zawarciu umowy. Przepis ten dotyczy zobowiązań w walucie obcej i nie ulega wątpliwości, że w przypadku umowy kredytu indeksowanego do waluty CHF zobowiązanie jest wyrażone w złotych polskich, a waluta obca stanowi jedynie miernik wartości zobowiązania zaciągniętego w walucie polskiej i świadczeń spełnionych przez kredytobiorców w walucie polskiej (klauzula indeksacyjna).

Istotne w sprawie jest to, że Powodowie wprost odrzucili możliwość zaakceptowania wadliwych postanowień umownych, co umożliwiłoby dalsze wykonywanie umowy w zmienionym kształcie po wyeliminowaniu postanowień bezskutecznych wobec konsumenta.

Skutek stwierdzenia nieważności umowy:

Jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa nie może wiązać, obu stronom umowy przysługuje odrębne roszczenie o zwrot świadczenia pieniężnego spełnionego w wykonaniu umowy.

Nieważność spornych umów skutkuje zatem tym, że kwoty wzajemnie dotychczas przez strony świadczone stały się świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 § 2 k.c., gdyż zostały uiszczone bez podstawy prawnej.

Bank oddał na rzecz powodów kwotę kredytu bez podstawy prawnej w oparciu o nieważną umowę kredytu, z kolei powodowie bez podstawy prawnej uiszczali comiesięczne raty kredytowe. Nieważność umowy powoduje, iż następuje wyjście ze stosunku prawnego łączącego strony i niemożność kreowania w oparciu i w ramach tego stosunku prawnego żądania. Wskazana powyżej sytuacja, tj. stwierdzenie nieważności umowy, stanowi jedną z kondykcji - *condictio sine causa* - i odnosi się do sytuacji, w których czynność prawna była od początku bezwzględnie nieważna i nie istniała możliwość jej konwalidacji, np. czynność sprzeczna z prawem lub z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 1 i 3 k.c.). Kondykcja ta wystąpi też w przypadku, w którym nieważna okazała się część czynności prawnej, na podstawie której spełnione zostały świadczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 20.10.2016 r., I ACa 1732/15, wyrok Sądu Najwyższego z 7.11.1997 r., II CKN 424/97, wyrok Sądu Najwyższego z 24.11.2011 r., I CSK 66/11). W doktrynie został również wyrażony pogląd, iż przesłanki tej właśnie kondykcji zostają spełnione w przypadku spełnienia przez konsumenta świadczenia na rzecz przedsiębiorcy na podstawie klauzuli umownej, która została uznana za niedozwoloną.

Stwierdzenie, że umowa jest nieważna powoduje zatem obowiązek dokonania zwrotu wzajemnych świadczeń pomiędzy stronami umowy, stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Co do zasady, kredytobiorca powinien więc zwrócić bankowi otrzymaną od niego kwotę kapitału, a zatem bez odsetek i kosztów dodatkowych, bank zaś powinien zwrócić kredytobiorcy wszelkie wpłacone przez niego raty kredytowe i inne opłaty oraz składki.

Należy przy tym wskazać, że zasadność teorii dwóch kondykcji została przesądzona w uchwale [7] Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, mającej moc zasady prawnej oraz w uchwale III CZP 11/20 z 16 lutego 2021 r. Jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c.). Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa stała się trwale bezskuteczna.

W efekcie powyższych rozważań Sąd uznał, że żądanie powodów dotyczące zasądzenia kwot wpłaconych przez nich na rzecz pozwanego tytułem spłat rat kredytu zasługiwało na uwzględnienie, skoro kwota przez nich żądana mieściła się w ogólnej kwocie wpłaconej tytułem nieważnej umowy kredytu. Analiza złożonych przez powodów dokumentów, w szczególności wystawionego przez bank zaświadczenia o wysokości dokonanych spłat rat kredytu, doprowadziła Sąd do przekonania, że powodowie wykazali zgłoszone roszczenie pieniężne. Z w/w zaświadczenia wynikało bowiem, iż w okresie od 5 sierpnia 2008 r. do 23 września 2019 r. kredytobiorcy zapłacili na rzecz pozwanego banku z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych 452.422,57 złotych polskich. Wbrew twierdzeniom pozwanego zaświadczenia wydane przez pozwanego bank na okoliczność wykazania kwot spłaty kredytu stanowią podstawę do wykazania wysokości roszczenia powodów. Pozwany nie udowodnił, aby dokumenty te były niezgodne z rzeczywistym stanem spłat obu kredytów powodów.

Brak było podstaw do zasądzenia powyższej sumy solidarnie na rzecz powodów. Zgodnie z art. 369 k.c. zobowiązanie jest solidarne, jeżeli wynika to z ustawy lub z czynności prawnej. Żaden przepis ustawy, nie przewiduje solidarności wierzycieli w przypadku przysługiwania wierzycielności małżonkom (art. 370 k.c. dotyczy jedynie solidarności osób zaciągających zobowiązanie dotyczące wspólnego mienia, a więc osób występujących po stronie dłużników). Żaden

przepis ustawy nie kreuje też solidarności jedynie z tego względu, że istnieje więcej niż jeden wierzyciel. Równocześnie nie można było przyjąć, że zobowiązanie, mimo że pieniężne, ma charakter podzielny, gdyż przysługuje ono łącznie małżonkom, których łączy ustrój wspólności majątkowej (por. E. Gniewek, O wadliwościach stosowania zasad solidarności czynnej w postępowaniu sądowym – uwag kilka. MOP nr 3 z 2009 r.). Dlatego powyższą sumę należało zasądzić łącznie na rzecz powodów będących małżonkami.

Nie zasługiwał na uwzględnienie podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczeń powodów. Sąd orzekający w niniejszej podziela stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., sygn. V CSK 382/18, w którym Sąd Najwyższy wskazał, że termin przedawnienia roszczeń kredytobiorców związanych z całkowitą nieważnością umowy może rozpocząć bieg dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę wiążącej decyzji w tym względzie. W realiach związanych z wykonywaniem przedmiotowej umowy kredytu nie sposób uznać, że powodowie mogli mieć świadomość wadliwości klauzul indeksacyjnych w 2008 r. Podkreślić tu trzeba, że kwestia możliwej wadliwości klauzul indeksacyjnych została podjęta w debacie publicznej dopiero w 2011 r. Wobec tego od czasu powstania u powodów świadomości co do wadliwości klauzul indeksacyjnych i wynikających z tego roszczeń (co nie mogło mieć miejsca przed 2011 r.) i podjęcia decyzji o wystąpieniu ze stosownymi roszczeniami przeciwko bankowi w niniejszej sprawie nie upłynął termin określony w art. 118 k.c. Roszczenia powodów nie uległy zatem przedawnieniu w żadnym zakresie.

Powodom należą się również odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie powyższej sumy, jednak od późniejszej daty, niż tego żądali. Stosownie do art. 481 § 1 i 2 k.c. jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności, a jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie. Termin zapłaty świadczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, zatem świadczenie to powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu pozwanego do zapłaty (art. 455 k.c.).

Rozpoznając roszczenie odsetkowe powodów należy odwołać się do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. o sygn. akt III CZP 6/21, z której uzasadnienia wynika, iż dopiero z chwilą, gdy powodowie zostali pouczeni przez sąd o skutkach nieważności umowy i oświadczą, iż godzą się na te skutki i akceptują je - występuje skutek w postaci definitywnej nieważności umowy. Oznacza to, że dopiero z dniem odmowy potwierdzenia klauzul abuzywnych, bez których umowa nie może wiązać, albo z dniem bezskutecznego upływu czasu do ich potwierdzenia, ustaje stan zawieszenia, a umowa staje się definitywnie bezskuteczna (nieważna). Dopiero z tą chwilą powstaje po obu stronach umowy obowiązek zwrotu spełnionych świadczeń i dopiero z tą chwilą możliwe jest uznanie stanu opóźnienia w spełnieniu nienależnego świadczenia. Skuteczność oświadczenia konsumenta uzależniona jest od dwóch warunków: po pierwsze – Sąd orzekający w sprawie abuzywności klauzul umownych musi mieć pewność, że oświadczenie zostało złożone przez konsumenta należycie poinformowanego o konsekwencjach prawnych, jakie może pociągnąć za sobą definitywna nieskuteczność (nieważność) kwestionowanego postanowienia i po drugie – pewność co do wskazanych okoliczności warunkujących skuteczność oświadczenia konsumenta musi mieć również druga strona umowy, czyli kredytodawca, który musi mieć jasność co do tego, czy konsument formułując oświadczenie był należycie poinformowany o konsekwencjach abuzywności klauzuli (np. o wszystkich roszczeniach restytucyjnych związanych z całkowitą i trwałą bezskutecznością umowy). Dopiero po spełnieniu tych warunków wystąpienie przez konsumenta z żądaniem restytucyjnym, zakładającym trwałą bezskuteczność (nieważność) całej umowy, może być uznane za dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy, prowadząca do jej trwałej nieważności. Dopiero z chwilą ustalenia trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy można uznać, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny, a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia w rozumieniu art. 410 par. 2 k.c. (wyrok SA w Warszawie o sygn. VI ACa 617/20).

Skoro w dniu 25 kwietnia 2023 r. Sąd z urzędu i w obecności pozwanego poinformował powodów o skutkach nieważności umowy kredytu, a powodowie złożyli stosowne oświadczenia, to dopiero wówczas ustał stan zawieszenia i powstał stan definitywnej nieważności umowy, która została już prawie w całości wykonana i jej dalsza finansowa kontynuacja nie jest celowa. Po obu stronach powstał obowiązek zwrotu spełnionych świadczeń i powstał stan

opóźnienia co do zwrotu świadczenia nienależnego. Termin naliczania odsetek oznaczył Sąd na dzień 25 kwietnia 2023 r., jak orzeczono w punkcie 1 sentencji wyroku.

Natomiast w punkcie 2 wyroku oddalono roszczenie odsetkowe w pozostałym zakresie.

Orzekając o kosztach postępowania w punkcie 3 sentencji wyroku Sąd na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c. włożył na pozwanego obowiązek zwrotu powodowi pełnych kosztów procesu z uwagi na fakt, że powodowie ulegli tylko co do niewielkiej części swego żądania (co do części odsetek za opóźnienie). Koszty strony powodowej niezbędne do celowego dochodzenia praw w niniejszej sprawie wyniosły łącznie 14.017 zł, na co składają się uiszczona opłata sądowa od pozwu w wysokości 1.000 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł, koszty postępowania zażaleniowego w wysokości 2.200 zł i wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w wysokości 10.800 zł wskazanej na podstawie § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Mając powyższe na uwadze, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.